

ПІДБІР ГІБРИДІВ ОГІРКА ДЛЯ ВИРОЩУВАННЯ У ВІДКРИТОМУ ҐРУНТІ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

***І. В. Лебединський, кандидат сільськогосподарських наук
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва***

Висвітлено результати вивчення районованих і перспективних гібридів огірка за вирощування без зрошення в умовах лівобережного Лісостепу України в 2008–2011 роках.

Огірок, гібрид, Самородок, Анет, Еврика, Фенікс–640, Світозар, динаміка, врожайність, нітрати.

Огірки вирощують у більшості областей України, що дозволяє забезпечити населення цінною продукцією на рівні 10–12 кг плодів на дорослого споживача. Посіви огірків в Україні займають площі у відкритому ґрунті близько 52 тис. гектарів, а урожайність за останні роки знизилась до 11,3 т/га [1]. Таким чином, першочергове завдання – це збільшити виробництво огірків за рахунок підвищення врожайності [1, 3]. З цією метою необхідно використати не затратні елементи технології (кращий попередник, якісна підготовка ґрунту, оптимальні терміни посіву, густота рослин, своєчасний догляд, перспективні сорти й гібриди, краплинне зрошення, оптимальне мінеральне живлення, збір продукції з інтервалом не більше двох діб). Удосконалюючи окремі елементи технології, вирощування огірків дозволить збільшити урожайність до 20–30 т/га, що забезпечить населення нашої країни на рівні 15–16 кг у рік. Впроваджуючи у виробництво нові сорти і гібриди огірків, можливе збільшення отримання продукції без розширення посівних площ [2, 3, 4].

Матеріали і методи дослідження. На кафедрі плодощовівництва і зберігання Харківського НАУ ім. В. В. Докучаєва в 2008–2011 роках вивчали колекцію гібридів огірка, які виведені селекціонерами Інституту овочівництва і баштанництва УААН. Польові досліді проведені на дослідному полі № 2 агроуніверситету. Ґрунт у досліді – чорнозем звичайний із вмістом гумусу 4,1 %. Глибина гумусового горизонту – 45–55 см. Вирощували гібриди огірків без зрошення. Попередником огірка була квасоля овочева. Органічні й мінеральні добрива не вносили. Площу готували згідно з технологією вирощування огірків у Лісостеповій зоні. Насіння гібридів кожного року отримували в Інституті овочівництва і баштанництва УААН. За добу до посіву насіння пророщували в термостаті й вручну висівали в зволожені канавки глибиною 5–6 см у другій декаді травня. Сівбу виконували за схемою 50х90 см з наступним формуванням густоти рослин у фазі другого справжнього листка з розрахунку 90 тисяч штук на гектар. Площа облікової ділянки становила 19,6 м², повторність чотириразова. У досліді вивчали гібриди Анет, Еврика, Д₃ х Фенікс–640, ЛП–1 х Д_{96а} і Світозар. За контроль було взято гібрид Самородок. У період вегетації рослин на ділянках виконували формування густоти, прополювання бур'янів і рихлення міжрядь. Плоди збирали вручну з інтервалом в одну добу.

Результати дослідження та їх аналіз. Температурний режим повітря й ґрунту під час посіву був сприятливим, що дало змогу отримати загальні сходи

рослин огірка на 6–7 добу. Вологість ґрунту на початку вегетації забезпечувала інтенсивний ріст і розвиток рослин. Поява третього листка зафіксована на 18–20 добу від моменту появи загальних сходів, а цвітіння на 25–27 добу. Перший збір плодів виконали в технічну стиглість залежно від гібриду. Так, гібриди Анет і Еврика сформували перші плоди на 35 добу, а Самородок, Світозар, Д₃ х Фенікс–640, а також ЛП–1 х Д_{96а} на 40. Збори плодів виконували через добу протягом липня, а також частково в серпні. У 2010 році останній збір плодів огірка виконали 11 серпня. У фазі масового цвітіння рослини огірка гібриду Самородок сформували вегетативну частину масою 525 г, гібрид Еврика – 715 г, а Д₃ х Фенікс–640 – 765 г. Довжина головного стебла в більшості гібридів зафіксована в межах 55–63 см. Суттєво відрізнялися рослини гібриду Д₃ х Фенікс–640, які мали стебла довжиною 67 см, що більше за контрольні рослини на 11 см. Слід зауважити, що цей гібрид сформував найбільшу масу листків, загальну довжину бічних пагонів і площу листків. На період виконання біометричного вимірювання площа листків рослин гібриду Д₃ х Фенікс–640 досягла 7223 см², а в контрольних рослин гібриду Самородок 5171 см².

Динаміка надходження продукції огірка свідчить, що більшість гібридів поступово збільшують масу товарних плодів до середини липня (табл. 1).

1. Динаміка надходження плодів огірка за 2009 рік, кг

Дата збирання плодів	Гібрид					
	Самородок (контроль)	Анет	Еврика	Д ₃ х Фенікс–640	ЛП–1 х Д _{96а}	Світозар
6.07	1,6	1,8	0,3	0,5	1,2	0,8
8.07	0,8	2,4	0,6	0,8	1,7	1,3
10.07	1,3	2,3	1,8	1,8	2,8	1,7
13.07	2,9	7,8	2,8	4,5	7,1	5,3
15.07	4,2	7,7	5,1	4,5	6,3	5,4
17.07	1,9	3,9	2,3	3,3	3,4	1,5
20.07	2,5	2,4	2,4	2,2	3,3	1,9
22.07	1,7	1,7	1,5	1,6	2,4	1,6
24.07	2,7	2,9	1,7	1,6	3,4	1,2
27.07	3,6	4,8	2,4	3,7	4,3	2,6
30.07	3,8	4,9	2,6	5,3	5,6	4,0
1.08	3,2	4,0	1,6	3,5	3,7	2,8
3.08	2,9	2,6	1,4	3,3	2,7	1,6
5.08	2,2	2,4	1,2	3,4	2,5	2,8
7.08	2,2	2,9	1,0	3,3	2,5	3,2
10.08	2,3	2,2	1,2	3,4	2,5	0,9
13.08	1,2	1,7	1,4	1,9	1,2	1,0
17.08	1,2	0,9	1,0	0,7	0,7	0,7
Всього, кг	42,2	59,3	32,3	49,3	57,3	40,3
Всього, т/га	17,0	28,0	15,3	23,3	23,8	19,6

Суттєво відрізнялись два гібриди Анет і ЛП–1 х Д_{96а}, які за два збори сформували 27 % продукції. Максимальну вагу плодів за один збір отримали у гібридів Анет і ЛП–1 х Д на 13 липня, усі інші гібриди сформували максимальну вагу плодів на два дні пізніше. Подальше збирання плодів зафіксувало поступове зменшення формування кількості плодів, що було пов'язано з різким зниженням вологості ґрунту. У третій декаді липня випали опади в кількості 25 мм, що стимулювало ріст вегетативної частини рослин і формування нових плодів. Так, під час збирання 27 й 30 липня в гібрида

Самородок отримали масу плодів з ділянки в межах 3,6–3,8 кг. У гібрида Анет маса плодів з ділянки досягла рівня 4,8–4,9 кг (табл. 1). Суттєво зменшилась урожайність плодів після 10 серпня. Останній збір плодів у 2009 році виконали на дослідних ділянках 17 серпня. Згідно з динамікою надходження плодів слід відмітити, що гібриди Анет і ЛП–1 х Д_{96а} формують плоди значно інтенсивніше порівняно з контролем.

Спостереження за розвитком грибкових хвороб гібридів огірка свідчать, що рослини стійкі до збудників і вегетативна частина рослин не пошкоджувалась протягом усієї вегетації.

Показники урожайності за 2008–2011 роки свідчать, що в середньому за чотири роки вивчення в рослин огірка гібриду Самородок отримали урожайність 18,4 т/га (табл. 2).

2. Урожайність рослин гібридів огірка (середнє за 2008–2011 рр.)

Гібрид	Урожайність товарної продукції, т/га					Прибавка урожайності	
	2008	2009	2010	2011	середня	т/га	%
Самородок (контроль)	20,6	17,0	16,0	20,2	18,4	0,0	0
Анет	37,2	28,0	20,7	25,6	27,9	9,5	52
Еврика	21,7	15,3	17,5	28,3	20,7	2,3	12
Д ₃ х Фенікс–640	31,8	23,3	20,9	28,6	26,1	7,7	42
ЛП–1 х Д _{96а}	31,8	23,8	18,1	24,8	24,6	6,2	34
Світозар	21,7	19,6	16,8	17,9	19,0	0,6	3
НІР 05, т/га	2,48	2,17	2,60	3,25			

Значно вищі показники урожайності зафіксовані в гібрида ЛП–1 х Д_{96а} – 24,6 т/га, що більше контрольного гібриду на 6,2 т/га. Також рослини гібрида Д₃ х Фенікс–640 сформували високу врожайність, яка на 7,7 т/га перевищувала контрольні рослини. Максимальну урожайність 27,9 т/га отримали в рослин гібрида Анет, що на 9,5 т/га більше контрольного варіанту.

У період масового формування продукції огірка визначали масу плодів і їх розміри. Так, маса плодів у гібрида Самородок була в межах 75 г, гібрид Д₃ х Фенікс–640 формував плоди масою 74 г, а гібрид Анет – 79 г.

За вмістом сухих речовин у плодах огірка отримали показники на рівні 4,7–4,9 %, цукрів – 2,01–2,34 %. За вмістом аскорбінової кислоти найкращий показник 12,08 мг на 100 г сировини наважки в гібрида Еврика. Плоди контрольного гібриду Самородок містили аскорбінової кислоти 10,8 мг на 100 грам плодів. Вміст нітратів у плодах був значно менше допустимих норм.

Висновки. Отже, в умовах Лісостепу під час вирощування огірків без зрошення найкраще впроваджувати гібриди Анет, Д₃ х Фенікс–640, ЛП–1 х Д_{96а}, які стійкі до збудників грибкових хвороб, а також інтенсивно формують якісні плоди. Урожайність гібридів огірка зафіксована в межах 24,6–27,9 т/га.

Список літератури

1. Болотских А. С. Огурцы / А. С. Болотских. – Харьков : Фолио, 2002. – 287 с.
2. Лебединський І. В. Врожайність сортів і гібридів огірка в умовах відкритого ґрунту / І. В. Лебединський // Овочівництво і баштанництво – Вип. 47. – С. 329–333.
3. Лебединський І. В. Вивчення сортів огірка в умовах відкритого ґрунту Харківської області / І. В. Лебединський // Овочівництво і баштанництво. – Вип. 55. – С. 76–82.

4. Лебединський І. В. Вивчення колекції гібридів огірка в умовах Лісостепової зони України / І. В. Лебединський // Матеріали підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу, аспірантів і здобувачів Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2012. – Ч. 1. – С. 215–217.

Освещены результаты изучения районированных и перспективных гибридов огурца при выращивании без орошения в условиях левобережной Лесостепи Украины в 2008-2011 годах.

Огурец, гибрид, Самородок, Анет, Эврика, Феникс–640, Светозар, динамика, урожайность, нитраты.

Deals with the results of the study of zoned and promising hybrid for cultivation without irrigation in the left bank steppes of Ukraine in 2008-2011.

Cucumber, hybrid, Nugget, Annette, Eureka, Phoenix–640, Svitozar, dynamics, yield, nitrates.